

HENRIETTA DELAVRANCEA - GIBORY ARHITECTURĂ

Henrietta Delavrancea s-a născut la 19 octombrie 1897 în familia scriitorului și avocatului român, membru titular al Academiei române, Barbu Ștefănescu Delavrancea. Aparținând unei familii importante din România sfârșitului de secol XIX și începutului de secol XX, RIRI, așa cum era alintată, crește alături de surorile sale înconjurată de dragoste, literatură și muzică, primind o educație aleasă. Puternica personalitate a tatălui său este cea care îi guvernează întreaga copilărie, atât ei, cât și surorilor sale, influențând parcursul profesional și personal de mai târziu. Așa cum apare în memoriile Călei Delavrancea, sora Henriettei, viața în cadrul unei familii atât de valoroase însemna contactul cu mari personalități ale vremii: „În casa noastră cu odăi încăpătoare se perindau oameni politici, avocați și artiști. Mincu, arhitectul de mare talent, era admis în cerul nostru de copii...jucam țintar cu el și ne plăcea figura lui... ne răsfăța domnul Mincu, aducându-ne prăjituri și jucării. Când apărea Grigorescu la noi, parcă și obiectele stăteau drepti. (...) Caragiale se instala la taifas, când la noi, când la Vlahuță. Glumeau, discutau, disertau...”.

Fiii celei familii au îmbrățișat cariere importante, Cella a ales muzica și literatura, Niculina s-a îndreptat către pictură, Margareta către filosofie și litere, iar Henrietta a ales un domeniu mai puțin obișnuit pentru o femeie din secolul trecut, arhitectura. După ce a urmat studii în particular, Henrietta a hotărât să se înscrie la Școala Superioară de Arhitectură din București, într-un domeniu rezervat în acele timpuri mai mult bărbaților. A fost, alături de Ada Zăgănescu și Virginia Andreescu-Haret, printre primele femei admise la prestigioasa instituție de învățământ superior. Izbucnirea Primului Război Mondial o determină să-și întrerupă studiile și să plece pe front ca infirmieră voluntară. În acest context îl va cunoaște pe Emile Gibory, ofițer francez venit în România în cadrul misiunii franceze de sprijinire a armatei române. Se vor căsători în 1918 și vor trăi o perioadă la Paris. Își va relua studiile în anul 1924 și va obține diploma de arhitect în 1927, fiind printre primele șase femei arhitect din România, alături de Ada Zăgănescu, Virginia Andreescu și Mimi Friedman. A luat astfel parte la procesul de emancipare a femeilor, așa cum avea să mărturisească în anii 1980 într-un interviu în revista de profil, *Arhitectura*, prin „alegerea profesiei ca ceva ciudat, dar n-am făcut prozelitism feminin decât prin exemplul pe care l-am dat, prin seriozitatea cu care am urmat cursurile și apoi profesiunea în viață”.

S-a remarcat prin folosirea în lucrările sale a elementelor de arhitectură țărănească, terase și pridvoare pentru case, fațade albe, stâlpi de lemn, îmbinarea elementelor tradiționale din patrimoniul românesc, dar păstrând

totuși utilitatea spațiilor. Reușea astfel să reunească sentimentul românesc, tradițional, cu valorile europene și internaționale. Casele pe care le proiecta erau, după cum avea să afirme: „în stil românesc, dar în același timp, moderne ca

aspect și funcționalitate, planificate și realizate cu grijă, făcute pentru a aduce bucuria proprietarilor” (Așa cum apare în broșura Expoziției 19 Outstanding romanian Women Architects for 2019, curator arh.

Ileana tureanu, Președinta Uniunii Arhitecților din România). De numele Henriettei Delavrancea se leagă construcția vilelor unor personalități românești în zona Balcicului în perioada anilor 1930-1940, vilele din zona Eforie

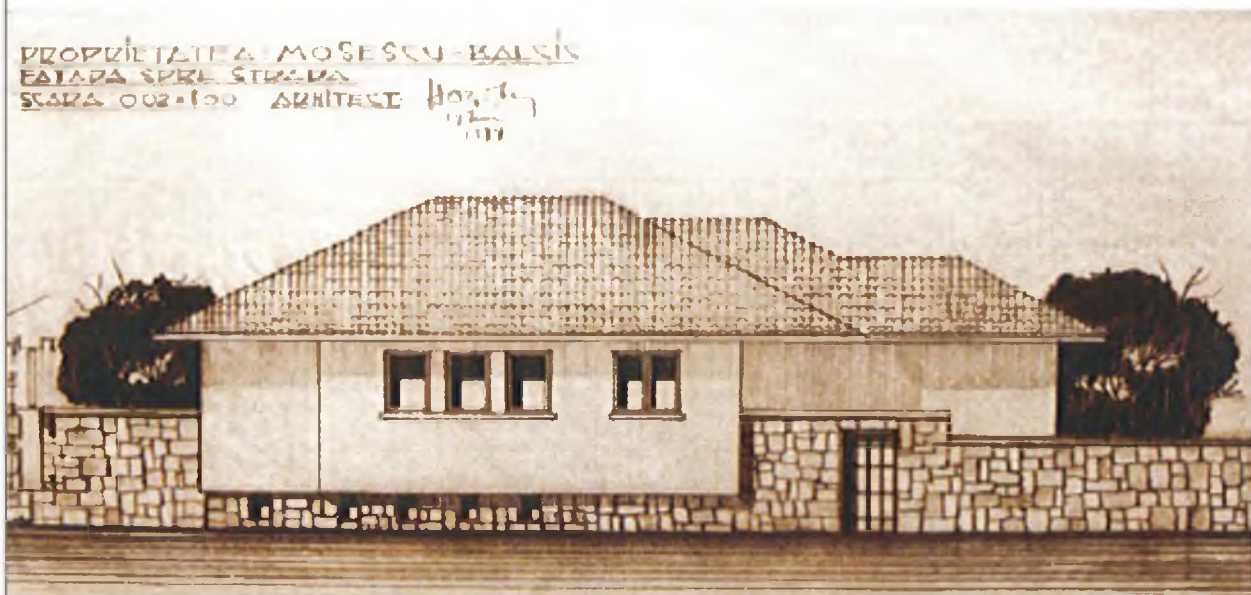
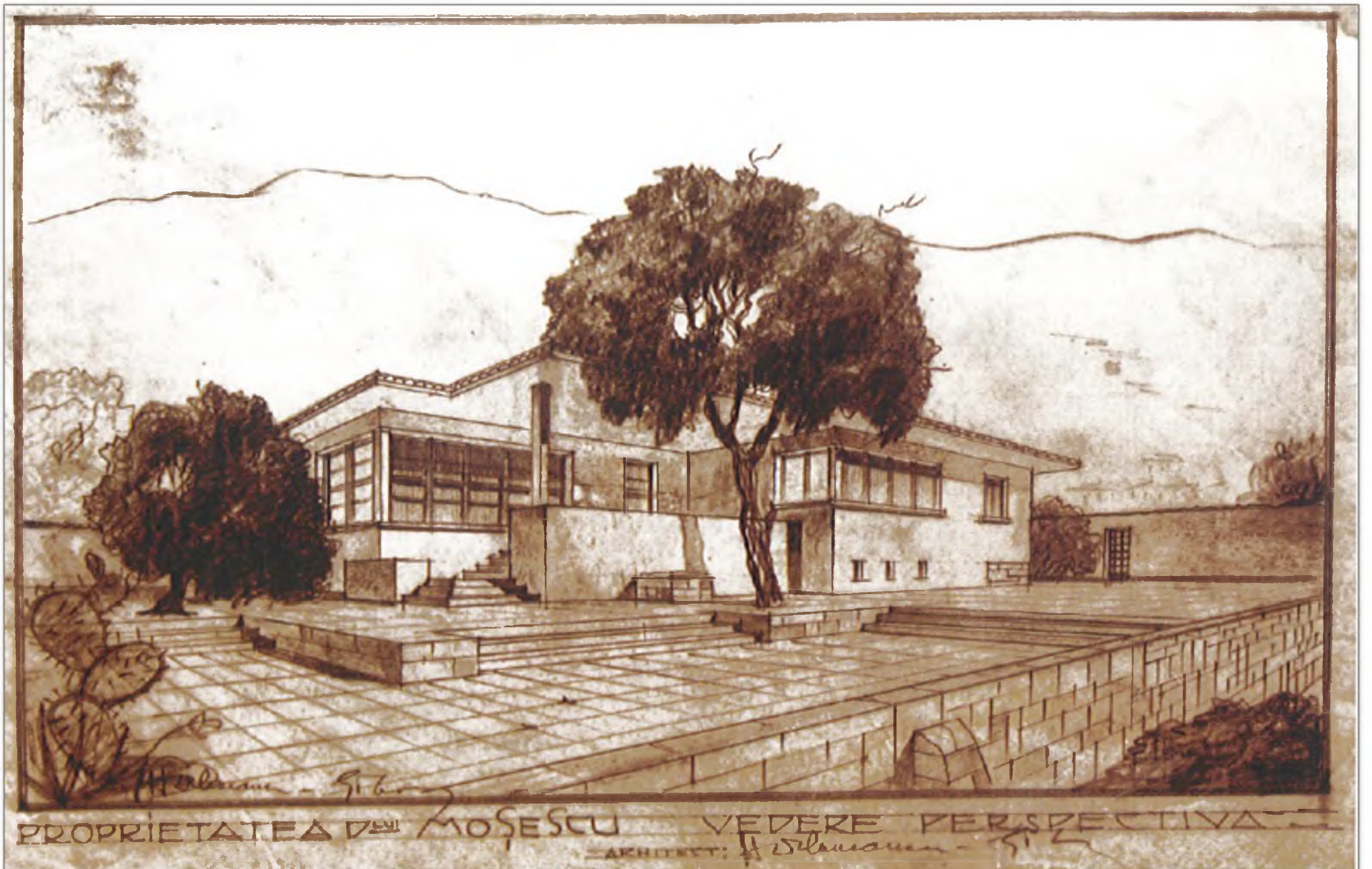
ÎN SPIRIT ROMÂNESC ȘI VALORI EUROPENE

Nord, județul Constanța, refacerea fațadei Cinematografului Capitol, în 1938, precum și numeroase clădiri de interes public: Halele Obor, Institutul de Oncologie, Spitalul Fundeni, Spitalul Filantropia, blocuri de locuințe din București (precum cele de pe strada Brezoianu și strada Pictor Iscovescu), prefectura din Oravița, palatul prințului Nicolae din Snagov. În perioada regimului comunist, Henrietta Delavrancea și-a continuat activitatea chiar dacă profesia sa nu mai putea fi una liberală, astfel a lucrat pentru Colectivul de proiectare de la Ministerul Sănătății și pentru Institutul Proiect București. A avut un rol important, datorită notorietății sale, în salvarea de la demolare a Bisericii Crețulescu (Crețulescu) din București. Va participa în anii '80 și la

restaurarea Bisericii Sf. Gheorghe Nou din capitală. Acest proiect a fost realizat la un nivel extraordinar, arătând preocuparea arhitectei pentru detalii și pentru calitatea execuției. Întreaga sa operă

arhitecturală a îmbinat cu succes modernul cu tradiționalul, păstrând autenticitatea. Henrietta Delavrancea-Gibory s-a stins din viață la 26 martie 1987, la București, fiind înmormântată la

Cimitirul Bellu. În momentul trecerii sale în neființă, arhitectul Radu Patrulius a numit-o „personalitate marcantă a arhitecturii românești din secolul nostru”.
Nina Cristea

MELANCOLIE - 102 ANI DE LA

M-am născut sub o zodie bună, căci m-am măritat din dragoste și am trăit 55 de ani cu cel pentru care făcusem un „coup de foudre”, scriitorul și istoricul de artă Pavel Chihaia. După o viață cu bucurii și necazuri, momente grele și momente de realizări luminoase, ca în viața fiecăruia dintre noi, în ultimii trei ani am trecut prin două încercări grele. Suferința după decesul soțului meu, care șapte ani a avut o infirmitate care îl împiedicase să meargă fără ajutor și pandemia virusului atât de distrugător, Covid, care ne-a modificat felul de viață și de comportament. Dar cum se întâmplă adesea la un rău, compensativ, există și ceva bun. Tot așa și mie, această constrângere de a sta mai mult în casă, mi-a dat posibilitatea să mă simt în continuare alături de cel drag dispărut, prin accesul la „Comoara” lui, așa cum îi plăcea să o numească, de fapt o așa zisă *Arhivă Personală*. Încă de tânăr, cu acribie, soțul meu a adunat orice scriere a lui, așa zisa literatură de sertar, pentru că devenise în anii comunismului *Persona non grata*, romanul *Blocada* fusese retras din toate librăriile și „topit”, scrisori, bilete și fotografii, toate depuse în cartoane. Adesea îmi cerea să aduc pe rând câte un carton, erau depuse în camera de la subsolul casei, și cu mare plăcere vedea conținutul lor. Ocupată cu treburi de gospodărie, nu mă implicam mai întotdeauna la aceste nostalgii pe care le trăia. Dar acum, având mult timp liber, am avut curiozitatea de a descoperi conținutul acestor

cartoane, cartoane care au făcut multe călătorii. De la Constanța, orașul unde Pavel Chihaia a trăit între vârsta de 4 ani și până după bacalaureat, la București, la cele două adrese la care a locuit ca burlac și, după căsătorie în casa mea părintească și, în final o călătorie mai lungă și aventuroasă, în Germania, după emigrarea noastră.

După această scurtă introducere, voi ajunge la subiect. Ajunsă în căutările mele la un jurnal de zi al său din timpul liceului, între vârsta de 12 ani și 18 ani, intitulat *Caietul sufletului meu*, am fost foarte impresionată să urmăresc formarea copilului de 12 ani ajuns tânărul de 18 ani, care se pregătește să-și croiască un drum în viață, mai ales că era vorba de cel pe care l-am îndrăgit și lângă care mi-am trăit viața. Dar aici vine ceea ce m-a impresionat cel mai mult - relatările din jurnalul său în jurul datei mele de naștere.

Diferența de vârstă dintre noi nu a fost niciodată relevantă și nici nu s-a observat în tot decursul celor 55 de ani. Ce făcea el când eu eram încă în stare embrionară, sau ce făcea el când eram eu în căruț, sau mai apoi când mă jucam în nisip în fața porții, pe strada pe unde poate el trecea, pe drumul de la facultate la caminul de studenți de pe strada Mătășari?

Ca încheiere, voi copia câteva fragmente de jurnal cu aceste date, pentru a vedea cum nu știm niciodată ce ne rezervă destinul! Eu tocmai mă nășteam când el scria la vârsta de 17 ani:

Sâmbătă 29/11/55. Vineri seara a venit tatian cu tanti Florică pe la ii, când ne desbrăcam și l-am găsit foarte îmbătrânit... Tanti mai oxigenată. Mi-a adus o cutie de bomboane și o pereche de pantofi negri. Lui unchiu o cravată. Nu stiam cum să mă pot și cum să vorbesc cu dânsa. Tatian mi-a spus că dudușii a scris că sunt o fire veselă și că totuși mă iubesc... de-ar sta absoadul. La Hana lui spunu nimic „exple”. De aceea tatian mi-a aduscut puțin „antipatis”. Poate unde se crede prea deștept și pe mine mă crede prea copil. Rezultatul sîmării a fost că azi dimineață am luat și la Germani. Am apă infuziat pe mainutsoial acela că lăsa să simțesc cumel puțin mare pânze pece. După amiază am fost la „Prisonier până la boarene” a productivă pedagogică minurată, poate cel mai bun film al anului. Am făcut planul unei

că aproape m'am boenat, că peintin din mare în viața liniștită de familie. Mi place numele Calhounia și familia Tacovian. Bine! Tatian am stat dânsii și am învățat puțin. Rezultatul: demoralizare și „învețit” la Germani și Franșu (unde amion un). Tatian am plecat cu un scris un oror din felel cum am să-mi pteu zilele și l-am boțut în ptele. Nu stiu dacă vin avea vâdte apceroni pentru a l. unes. Am început să scriu un scriu. Un sentiment ulămuit, sau dânsi spus că e învețit. Am nitat toate fetile de cta vana... tipe. Vam trîese din pînă am bura dânsii, expoit cum am fost de mie. (Poate dânsi pînă adunatari; unchiu a fost un om cu sentimente foarte reci și tanti mai mult învețit) la altfel cred că am și postent acestor. Mămă și dânsu kelsoni, supra omeneșii k'ar ptele sustrage codura, din mine. Forca dore

NAȘTEREA LUI PAVEL CHIHAIA

28/III-39

„Se pare că marile crize internaționale produc profunde dezechilibrări în sânul maselor și chiar în psihicul indivizilor... Am observat în aceste zile de restriști că lumea bea mai mult și cu mai mare plăcere, plângea cu lacrimi amare și inundau cinematografele. Eu cel puțin n-am putut pune o zi mâna pe carte. Înțeleg acum de ce mai toți autorii după război caută să-și lămurească acest dezechilibru moral...”

Război nu se mai face. Au capitulat printr-un tratat rușinos, prin care ne dăm singuri sentința de sclavie financiară și ca urmare firească a acesteia, pe cea națională.

Celelalte democrații au făcut la fel. Marea comedie este că de câte ori Hitler sau Mussolini înjură ca niște surugii, ziarele franceze și engleze scriu că „în general în discursul ducelui (sau fűhrerului) s-a observat o intenție de pace.”

28/III-39 marți

„Am note bunicile: 6 și 7 la Germană 3,66 și 4,50 la Latină și Matematică. Am citit o carte splendidă: „Două chemări” de Octav De Silla. Totuși cam prea deslănată și fără o intrigă definită. Exprimare Dumnezeiască cum n-am mai văzut decât la câteva romane a lui Teodoreanu. Voi scrie mult de

Paște. Până atunci ...latina. P. S. Tăticu a fost zilele trecute la noi. Pregătesc în gând o mare nuvelă „Oameni de ??sare ” cu subiect local.

15/IV-39 sâmbătă

Ciudată coincidență ca astăzi când am primit o felicitare de la Nana, să îmi scriu primele impresii de vacanță. În primele zile, am fost cu Gică, pe la cimitir și am scris 42 de pagini în nuvela „Două lumi”. Nu pot să-i fac nicio critică. Idioții ăștia de critici te fac, ca să nu mai poți judeca ca lumea un produs literar. Tot atunci, în primele zile, Mișu Vasiliu m-a plictisit mult. E foarte inteligent, bun prieten și mai ales sincer.

Defectul lui este că e cel mai mic din clasă... Al meu că sunt cel mai mare.... Ar trebui să înțeleagă, că atunci când mergem pe stradă, toată lumea se uită după noi... Peste câteva zile am aflat că tăticu cu Duduca sunt la Pitești... Cele 3 zile ale Paștelui le-am făcut la CaraOmer. Petrică foarte simpatic și în deosebi diplomat, Tanti Marioara cumsecade.

Mama mare pe patul de moarte și sgârcită...

Am făcut cunoștință cu o duduie nostimă de 17 ani de la un internat din București, Zarica.

La Constanța am fost la filmul Gunga Din, inspirat de romanul lui Rudyard Kipling.

Acum aștept școala...cred că după scris se vede profunda depresiune sufletească. De altfel am observat că primăvara este un anotimp al antitezelor, când treci dintr-o tristețe adâncă la o veselie exagerată... Aceasta după mine e timpul cel mai bun când poți să scrii. Într-una din aceste după-amiezi, pe când învățam la trigonometrie, mi-a venit o groază nebună de moarte și mi-am compus un epitaf. Iată-l:

Acı între sute de cruci albe,
Zac și eu P. Chihaia

Ce am murit prea devreme
Fiiindcă am cătat să dezvălui tainele lumii

Cădea-va ploaia toamna în picuri deși

Și fulgii albi îmi vor acoperi creștetul
Pe care vor fumega apoi lumînări de ceară

Aprinse de o mână tremurătoare...

Nu te opri călătorule. Nici nu te uita la aceste cuvinte nebune

Pe care ploile le vor șterge

Ci, pășind în drumu-ți să șoptești

„D-zeu să-l ierte!”

6/V-39. sâmbătă

N-am mai scris de mult, cu toate că aveam multe de așternut în „Caietul sufletului”.

Mi-am îndreptat nota la Latină (8) și Matematică (6). Am trimis scrisori Duducăi și lui Dinel.

Tăticu n-a mai venit.

Cele două nuvele mi le-a dat înapoi Vasiliu: „Ai simț literar, (ce naiba o fi însemnând „simț literar”) totuși ești prea deslănat, prea diluat. Prietenul N°1 Vasiliu (Mișu) și Mușcăbelus dintr-a șaptea , cu ochelari, inteligentă și soră.

Eu râd foarte mult și fac bancuri cazone. Mă mir cum poate trăi într-o singură ființă 2 persoane: P. Chihaia, ușuraticul, glumețul, bunul camarad omul de nimic și celălalt P. Chihaia, pe care îl simt trăind în mine, care iese la suprafață în momentele când mi se pare că sunt geniu.

Voiu fi om mare? Voi deveni nemuritor. Cred că mi se va ridica o statuie de bronz în fața casei unde m-am născut și privind soarele, voi adormi în veacuri.

Am fost de două ori pe la cimitir, la mormântul lui d.Tulei.

Era o duminică călduță cu bucuria naturei pe fețele tuturor. Mi-au curs trei lucrări după vreo trei ani.

E ceva...Simt că sunt vulgar...

Nu mai scriu.

Maria Ioana Chihaia

CĂRȚI VECHE DE MAXIME FILOSOFICE ÎN COLECȚIILE

În colecțiile Bibliotecii Academiei române din București se află numeroase documente istorice, manuscrise și tipărituri vechi românești și străine, care au făcut parte din biblioteca mitropolitului Moldovei Iosif naniescu, unul dintre cei mai importanți donatori ai acestei instituții, care, în testamentul său din 1900, preciza că le dăruiește pe acestea „spre a se putea folosi de ele toți iubitorii de știință și toți aceia carii vor voi și vor dori să cunoască trecutul istoric al scumpei noastre Patrii și al sfintei noastre Biserici Ortodoxe”. Piesele au ajuns la Academie în etape, înainte și după moartea ierarhului, prima donație având loc în februarie 1894.

cu traducerea în română a 946 maxime din cartea lui Antoine Galland, „Les bons mots et les Maximes des Orientaux”, Paris, 1694. Autorul, Antoine Galland (1646-1715), a fost un renumit savant francez, orientalist, care a studiat la Collège de France, Paris; în 1679 a fost numit anticar al lui Ludovic al XIV-lea. Este autor sau traducător a numeroase lucrări, dintre care poate cea mai cunoscută este: „Les Mille et une nuits. Contes arabes traduits en francois par Mr. Galland”, Paris, 1704.

Cartea *Pilde filosofesti* s-a bucurat de o largă circulație în epocă, în limbile franceză și traduceri, în italiană, greacă și română; în limba

Apostoli, cu a căruia cheltuială acum întâi s-au tipărit în târgoviște, la leat 7221 <1713>”, în timp ce foaia de titlu a tipăriturii din 1783 menționează noua ediție: *Pilde filosofesti*, care s-au tipărit acum a doua oară, în zilele prealuminatului domn Ioan Nicolae Costandin Caragea voievod, cu cheltuiala iubitorului de Dumnezeu Kiriu Kir Filaret, episcopul râmnicului, în sfânta episcopie a râmnicului, la anul de la Hristos 1783. S-au tipărit de popa Costandin Mihail Popovici tipograf râmniceanul”.

Cartea îndemna, prin maximele culese, la îmbunătățirea morală a omului, prin dragostea de înțelepciune, prin cultivarea faptelor bune și a virtuților (de pildă

cum că un câine mulțamitoriu iaste mai vrednic de cinste decât omul cel nemulțamitoriu [...]. Atâta iaste de blândă cămila, cât un copil poate să o tragă de căpăstru cale de o sută de mile, iar apoi de o va duce copilul la vreo cale primejdioasă, stă împotriva și nu să mai supune: aceasta ne învață cum că să cade să lăsăm blândețele, când iaste de treabă iuțimea”.

În 1894 Iosif naniescu dona Bibliotecii o altă carte, numită numită *Culegere de înțelepciune*, scrisă inițial în greacă de Dimitrie nicolae Darvar, publicată la Viena, în 1811 și ulterior tradusă în română de Iancu nicolae Moldovean, editată la București, în 1827 (CrV 1306).

Dintre tipăriturile vechi românești evidențiem în cele ce urmează două culegeri de maxime filosofice, apărute în Europa Apuseană, traduse și editate ulterior în spațiul românesc, ele ilustrând deschiderea ierarhului și spre scrierile de tip moralizator, care contribuie la formarea intelectuală și îmbunătățirea sufletească a unei persoane, pregătind pe oameni pentru receptarea tainelor divine revelate, accesibile prin teologie. ne referim întâi la lucrarea „Pilde filosofesti”, apărută, ca a doua ediție românească, la râmnic, în 1783 (CrV 461) și care relua varianta din 1713, de la târgoviște (CrV 165),

greacă apărând la târgoviște, în 1713 (CrV 166), ulterior la Veneția în 1780 (CrV 442). Ediția românească de la râmnic din 1783 cuprinde diverse maxime, urmate și de rugăciuni pentru fiecare zi a săptămânii și către Maica Domnului, textul fiind împodobit și cu frumoase gravuri ale Mântuitorului și Maicii Domnului. Pe foaia de titlu a tipăriturii din 1713, citim: „Pilde filosofesti, depre limba grecească tălmăcite rumânește, care cu cucer<nic>ie s-au închinat prea luminatului oblăduitoriu Țării rumânești, Ioan Constandin Basarab voievod, fiind mitropolit kir Anthim Ivireanul, de kir Manul al lui

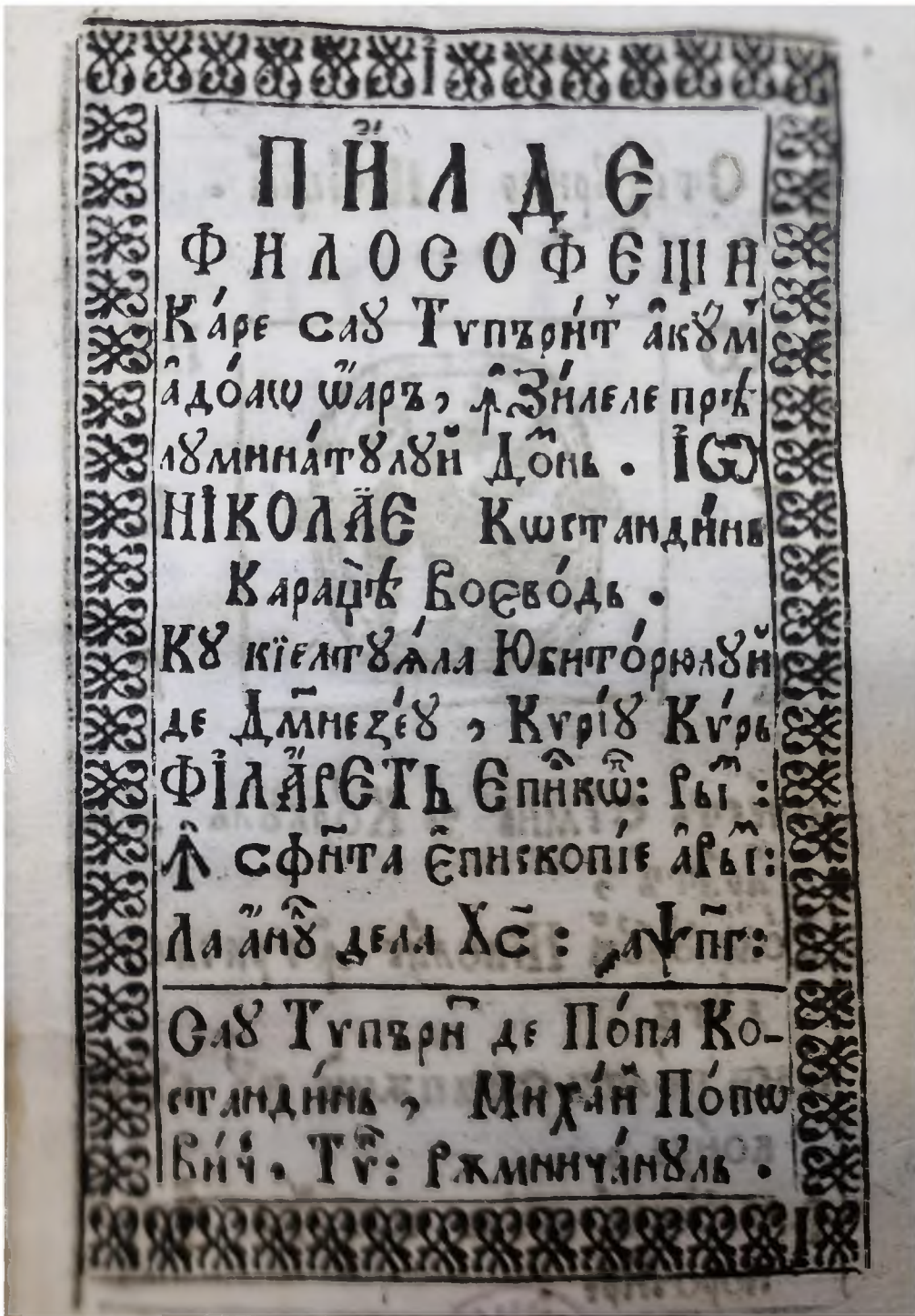
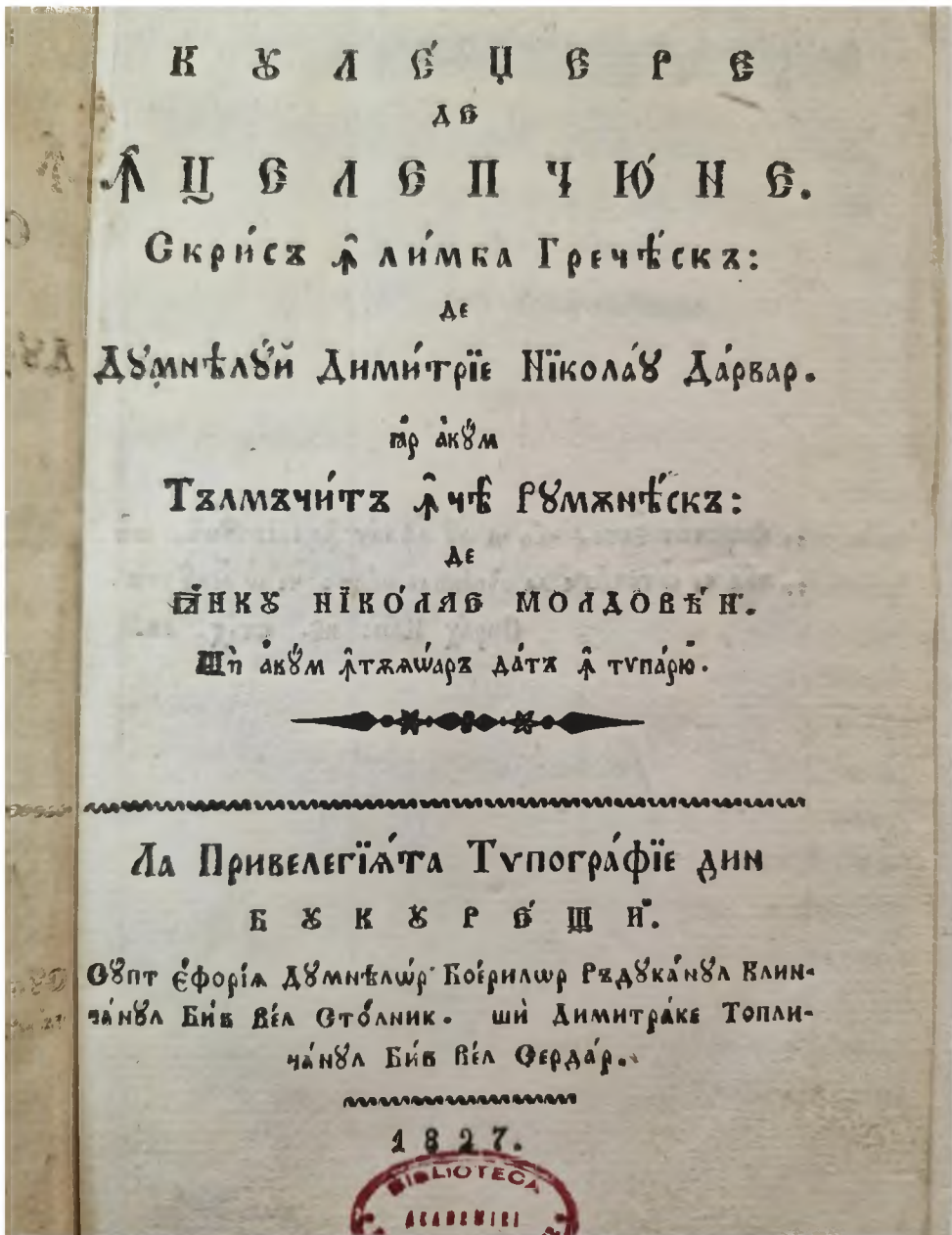
recunoștința), prin acționarea cu discernământ în diferite situații, însușiri legate de viața religioasă. Iată câteva dintre frumoasele maxime pe care le regăsim în această lucrare: „Cine îți lasă creștinătatea sa pentru deșertăciunile lumii, nebunește se înșală; Cine supunea mintea sa poftelor celor rele, piare [...] Oamenii cu aceasta întrec pre dobitoace, căci au cuvântul, iară dobitoacele atunci sânt mai presus decât oamenii, când cuvintele oamenilor nu sânt înțelepte [...] Omul iaste mai ales decât toate zidirile și câinele iaste mai defăimat, iară încă și să cade să mărturisim,

Pe verso-ul foii de titlu regăsim ștampila care ne indică proveniența colecția Iosif naniescu. În prefața dedicată mitropolitului Veniamin Costachi, traducătorul îi mulțumea acestuia că-l trimisese pentru învățătură la București și îi dedica lucrarea, pe care autorul, Darvari, o concepuse ca „o adunare din osebite cărți, a multor bărbați înțelepți”, culegere folositoare oamenilor în particular dar și societății în ansamblu, căci faptele bune și morale aduceau oamenilor „liniștire, mulțamire și prin urmare fericire”. Autorul preciza că: „nu m-am sfiit a o numi înțelepciune, fiindcă este floarea înțelepciunii

BIBLIOTECII ACADEMIEI ROMÂNE DIN BUCUREȘTI

omenești și puține cărți cuprind în atâtea puține foi adevăruri atâtea de mari și atâtea bine mijloace întemeiate pe cercare, spre dobândirea fericirii omenești”. Iată câteva dintre sfaturile date de autor semenilor săi: “trebuie să întrebuințeze cineva vremea spre folos; trebuie să fie cineva îngăduitor; trebuie să iubească cineva dreptatea; trebuie să facă cineva totdeauna bine; trebuie

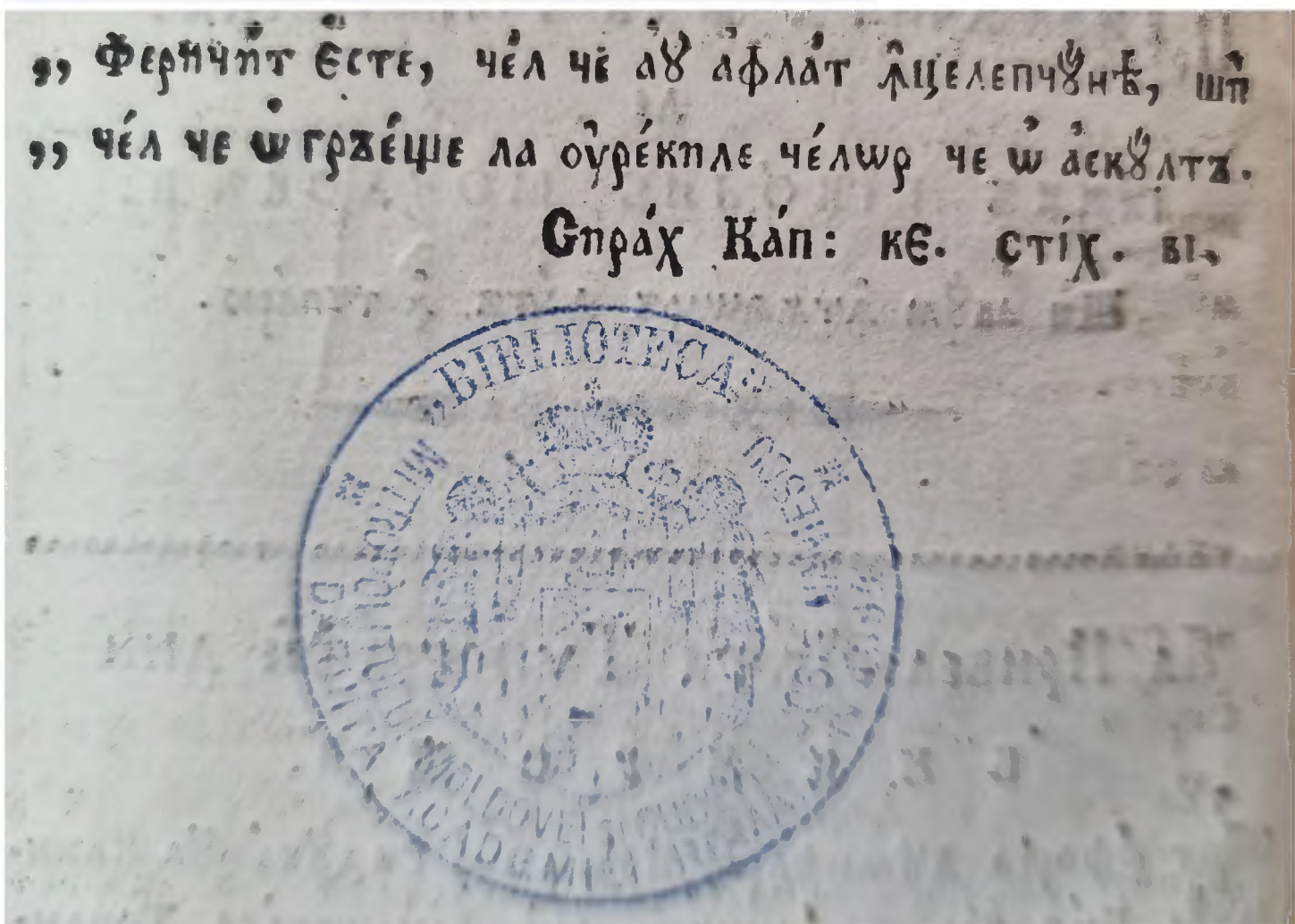
cineva să fie politicos către toți”. Unele dintre îndemnuri nu aduc beneficii doar în plan interuman, social, ci și sufletesc, căci autorul spune că: “trebuie să fie cineva smerit; nu trebuie săși descopere cineva inima sa la fieștecare”. textul era scris în așa fel încât, după îndemn (de pildă: “trebuie să fie cineva politicos”), urma și ce putea să se întâmple, dacă persoana alegea contrariul

(politețea este plăcută tuturor, iar barbaria pricinuieste ură și defăimare). Aceste cărți din biblioteca lui Iosif Naniescu pun în lumină faptul că ierahul, care fusese o vreme și profesor, avea o bogată

cultură, laică și religioasă deopotrivă, nerespingând nici o lucrarea care contribuia la înfrumusețarea sufletească a omului. În acest sens, mitropolitul preciza, într-un discurs ținut cu ocazia punerii pietrei de temelie a noului edificiu al Seminarului Veniamin din Iași, în 1891, că adevărata știință și filosofie conduc spre teologie, nepromovând o falsă emancipare a omului, sub pretextul modernizării: “pretinșii filosofi de astăzi nu vor să recunoască, nici să primească religia, precum pe nici însuși Dumnezeu; pretinșii filosofi moderni, cu ideile lor voesc a se emancipa de ori și ce idee religioasă morală, sub pretext că ei fac știință modernă, ca și cum credințele religioase și morale n-ar mai corespunde cu necesitățile morale ale omului, cu cerințele timpului, cu pretinsa civilizațiune modernă; nu vor să înțeleagă că religia și Biserica nu este și nu poate fi în contra științei, a adevăratei științe, care luminează mintea împreună cu morala, care formează inima pentru fapte bune și generoase, ci că Biserica totdeauna combate ideile cele rătăcite, destrăbălate și vătămătoare moralei sociale, care împiedică adevărata cultură a omului, ca fiindă intelectuală și rațională”.

Oana Mădălina Popescu

UN SERIAL RADIO UZPR DESPRE PRIMELE

Serialul „Istoria Presei românești Publicațiile periodice românești” (https://radiouzpr.podbean.com/?fbclid=IwAr2rwneejiAVrn6jDd7ma9qDvuJHngnejMkoOwBKbOAH5_FMfcc1h5suA), inițiat și realizat de omul de presă Mădălina Corina Diaconu, la radio UZPR, în „podcast-ul liber, accesibil, independent și versatil al Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România, care aduce publicului, oricând și oriunde, puncte de vedere, știri, analize, informații, esență de presă, așa cum este ea văzută, abordată și muncită în fiecare zi”, acest serial a ajuns la al cincizecilea episod în 7 martie 2024.

Este un serial „de joi”, început într-o zi de joi, 9 februarie 2023, și continuat săptămânal, aproape în fiecare zi de joi, prin strădania grupului de lucru pentru bibliografierea retrospectivă a periodicelor românești, din cadrul Serviciului Bibliografie națională al Bibliotecii Academiei Române, care propune, pe calea undelor radiofonice, prezentarea tomurilor de bibliografie națională a publicațiilor periodice, tomuri publicate sub egida Bibliotecii Academiei Române, începând cu anul 1913. În introducerea la primul tom de bibliografie națională a publicațiilor periodice, citim: „tiparul cărților prin caractere mobile, aflat pe la 1450 de Gutenberg la Maiența [Mainz] pe Rin, a dat un avânt nemaipomenit răspândirii culturii omenești (...). După două secole de la descoperirea lui, și-a găsit tiparul forma de întrebuițare sub care avea să exercite cea mai puternică influență asupra întregii vieți culturale, politice și economice a omenirii: presa periodică (...). Sub această formă tiparul avea să hrănească și să conducă opiniunea publică și să devină în statele moderne această a patra putere care are o influență adâncă asupra întregii vieți a țărilor, a națiilor și a neamurilor”. Astfel scria, în luna mai a anului 1913, Ioan Bianu, „bibliotecarul Academiei Române”, în „Introducerea” la primul tom din „Publicațiile periodice românești: ziare, gazete, reviste”, cuprinzând descrieri bibliografice alcătuite de Nerva Hodoș și Al. Sadi Ionescu, „din serviciul Bibliotecii Academiei”, pentru un „catalog alfabetic: 1820-1906”.

Acest prim tom furnizează descrierile bibliografice ale primelor periodice românești, cele mai multe putând fi consultate în sălile de lectură ale Bibliotecii Academiei Române. Primul tom cuprinde ziarele, gazetele și revistele din perioada 1790-1906, apărute în Țara Românească, Moldova, Banat și Bucovina, și o parte dintre cele editate în Transilvania, de către români. Primul episod al serialului propune o prezentare generală a bibliografiei naționale „Publicațiile periodice românești”, fiind un interviu cu Luminița Radu, coordonatorul grupului de lucru, amintind de primii ziaristi care au contribuit la redactarea primelor ziare: C.N. Brăiloiu a condus revista

„Album științific și literar”, la București, între 9 februarie și martie 1847; G.R. Bosuceanu a redactat revista „Album literar”, la București, între decembrie 1856 și mai 1857, August Treboniu Laurian și Nicolae Bălcescu au redactat revista „Magazin istoric pentru Dacia”, la București, între anii 1845 și 1848; Zaharia Carcalechi a condus revista „Cantor de avis și comers”, la București, între aprilie 1837 și decembrie 1842, revistă care își va schimba titlul în „Vestitorul românesc”, din februarie 1843, apărând până în ianuarie 1857. Presa a avut, încă de la început, un rol special în dezvoltarea vieții culturale a poporului român, iar printre cei care și-au exprimat ideile astfel sunt cele mai de seamă personalități ale acelor vremuri: Gheorghe Asachi, Ion Heliade Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, Costache Negruzzi, Vasile Alecsandri, Ion Ghica și mulți alții. Serialul radiofonic propune prezentări ale unor titluri deosebite de periodice românești, aduse în atenția radio-ascultătorilor de Maria Buturugă, Elena Zalina Neagu și Silviu-Constantin Nedelcu, membrii colectivului de lucru pentru bibliografierea retrospectivă a periodicelor. Elena Zalina Neagu și-a îndreptat și ne-a îndreptat atenția spre publicații periodice care au jalonat activitatea unor

personalități importante ale culturii românești. Silviu-Constantin Nedelcu, doctor al Școlii doctorale din cadrul Facultății de Litere a Universității București, ne propune să ne luăm în serios, vorbind despre publicații umoristice, pentru că sunt nu mai puțin de 74 (șaptezeci și patru) de astfel de titluri identificate în primul tom al bibliografiei naționale „Publicațiile periodice românești”, care reprezentau la vremea aceea, singurele instrumente de opoziție politică și reacțiune socială. „L’Abeille de la Roumanie”, primul titlu cu care începe primul tom din bibliografia națională „Publicațiile periodice românești”, apărând la București, în perioada februarie-noiembrie 1873, adică exact cu un secol și jumătate în urmă, se adresează cititorilor de limbă franceză interesați de spațiul economic și politic românesc, în urmă cu un secol și jumătate. Revista „Aghiută: foaie umoristică, satirică și critică” a apărut la București în perioada 3 noiembrie 1863 – 17 mai 1864, fiind editată de Bogdan Petriceicu-Hâjdeu. Aciditatea „condeiului” (sic!) cu care a înfierat diverși oameni politici nu a putut decât să-i atragă mânia autorităților care nu au făcut altceva decât să suprima revista care nu împlinise nici măcar un an de apariție regulată. Genialitatea lui Hasdeu nu este discutabilă în cazul

de față însă tot ce putem spune este că umorul său este inconfundabil. Ziarul „Federațiunea”, apărut la Pesta (Budapesta, Ungaria), la 3/15 ianuarie 1868, ca o reacție la instalarea regimului dualist austro-ungar, așa cum rezultă din articolele sale, ne face cunoștință cu cei doi redactori, Alexandru Roman și Ioan Poruțiu, care au suferit închisoarea, pentru implementarea programului novator și curajos al jurnalului. „Organul luminării” este prima publicație periodică românească tipărită cu litere latine, publicată la Blaj, în anii 1847 și 1848, de unul dintre pionierii ziaristicii românești din Transilvania, Timotei Cipariu, revoluționar pașoptist și politician în Transilvania, lingvist și pedagog, cleric greco-catolic, președinte al ASTRA, membru fondator al Academiei Române. Mișcările revoluționare de la 1848 au făcut ca, în primăvara anului 1848, să se schimbe al doilea cuvânt din titlu, din „Organul luminării”, devenind „Organul național”, cu mențiunea redacției: „De azi înainte acest Organ național încetează a mai purta titlul de Organul Luminării. Scopul însă tot același rămâne: adică de a Lumina adevăratele interese ale națiunii române”. După 20 de ani de la publicarea primei reviste românești cu litere

PERIODICE ROMÂNEȘTI

latine, lingvistul Timotei Cipariu inițiază prima revistă românească de filologie, „Arhivă pentru filologia și istoria”, tot la Blaj, o revistă care s-a dorit a fi un fel de Wikipedia din zilele noastre. A apărut între anii 1867 și 1872, iar subiectele abordate și documentele de limbă și istorie românească reproduse în revistă sunt de interes și astăzi. „Ciocârlia zeflemistă” s-a descris ca „ziar liberal, patriotic, nostim, iridentist, dynamitist, picratopotasist, nitroglicerinst și panclasișt”, în septembrie 1890, când a apărut pentru prima dată, la București. De-a lungul timpului, a avut câteva variante de titlu: „Ciocârlia din Anatolia”, „Ciocârlia epigramistă”, „Ciocârlia anarhistă”, sau simplu „Ciocârlia”. S-a mai descris ca „ziar politic, grav, filosofic, metafizic, empiric, liric, tragic și epic”, „ziar liberal-național, radical, progresist, darvinist și echilibrat” sau „ziar radical, democrat, socialist, petrolist, picratopotasist, nitroglicerinst, dynamitist, panclasișt”.

„Vestitorul bisericesc”, o foaie captivantă și interesantă, ce deschide zorii publicisticii buzoiene, dar și a arealului bisericesc național, este o invitație angelică, palpitantă, emoționantă, culturală, pe care ne-o adresează redactorii săi, Dionisie Romano și Gavriil Munteanu. Un episod special este dedicat lui Dionisie Romano, despre care merită să aflăm că este părintele ziaristicii bisericești și un simbol de excepție al culturii românești, de la a cărei trecere la cele veșnice tocmai s-a împlinit un secol și jumătate, părinte al ziaristicii bisericești, considerat omul înnoirilor, ctitor de școală românească, tipograf consacrat, mare bibliofil, întemeietor al Bibliotecii Academiei Române, patriot înflăcărat, participant activ la Revoluția de la 1848 și militant pentru Unirea Principatelor Române. „recreații științifice” este cel mai timpuriu titlu de publicație periodică românească intresată de matematică. A apărut la Iași, între anii 1883 și 1888, adică acum 140 de ani, abordând subiecte științifice diverse: matematici pure și aplicate, fizică matematică și experimentală, chimie etc.

„Buletinul Societății Amicii Științelor Matematice” și „Buletinul Societății de Științe Fizice”, care vor fuziona în anul 1897, alcătuiesc „Buletinul Societății de Științe din București”, buletine ale unor societăți științifice românești, „Societatea de Științe Fizice” și „Societatea Amicii Științelor Matematice”, contopite în „Societatea de Științe din București”, care, din 1903, își va spune „Societatea română de Științe”.

Titlul care nu poate să lipsească din vreo prezentare de periodice românești de final de secol XIX este „Gazeta matematică”, perla publicațiilor periodice românești de matematică, apărând începând din 1895, aproape continuu, până în zilele noastre.

„Fântâna Blanduziei”, apărută la București, în perioada 4 decembrie

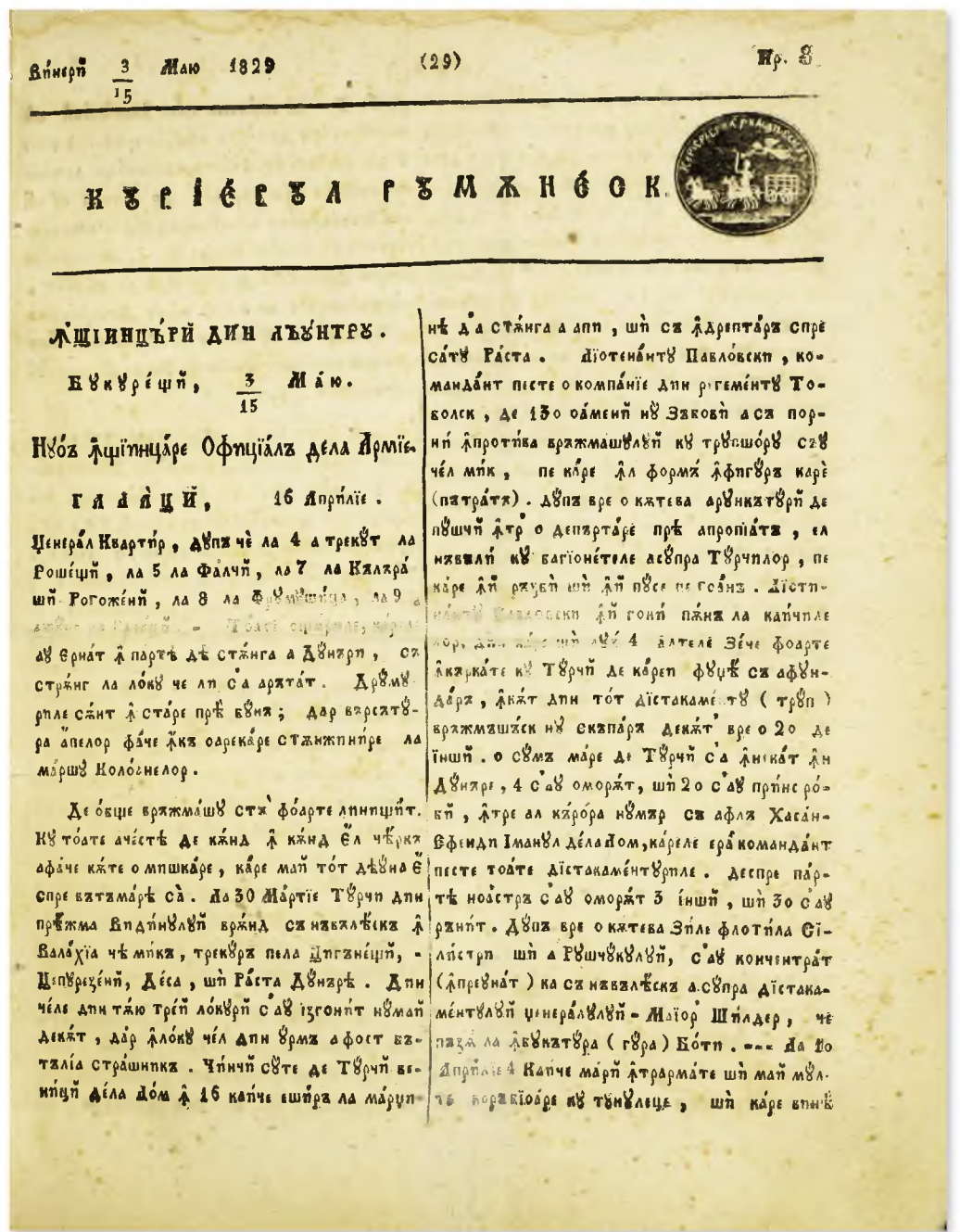
1888 – 31 decembrie 1889, revistă memorabilă, de inspirație antică, literară și politică, este ocazia de a rememora, chiar la 15 iunie 2023, „comemorarea lui Mihai Eminescu – un luceafăr nepieritor, oglindit în apele Fântâniei Blanduziei”.

„Propaganda: organ politico-literar” apare la Veneția, în anul 1872, cu text, în paralel, în trei limbi, română, italiană și franceză, scriind despre: „revendicarea drepturilor noastre daco-romane posibilă mai este?”, „Studii asupra lui Mirabeau”, „La Dynastie roumaine”, „Possimo contare sull'ajuto dei patrioti italiani?”, „România și Spania”, „românii sunt latini și vor a rămâne latini” și alte asemenea.

Alessandru Bujor publică „Dacia traiana: considerațiuni politice”, la Roma, în mai 1873, scriind despre: „Dacia traiana de iure e de facto”, „Italia liberă și una”, „Studiu asupra alianțelor politice”, „A propos de acodul Austro-Maghiar”, „L'équilibre europeén et les peuples asservis”. Revistele publicate la Roma de Maineri și Mitilineu, în perioada 1883-1884, „Corrispondenza politica della Romania” și „La Romania, periodico settimanale”, împreună cu „Fraternitatea italo-română”, publicată la București de Luigi Cazzavillan, ajută ca opinia publică europeană să ajungă la cunoașterea situației și intereselor României, pe final de secol XIX. Prima apariție a „Universului” lui Luigi Cazzavillan a fost în 20 august 1884, când declară „într'un mod solemn că, în ceea ce privește nepărtinirea noastră, ea va fi deplină, statornică, absolută”. Cotidian bucureștean de informare generală apărut în anul 1884, „Universul” lui Cazzavillan a dat

cititorilor săi, încă de la început, ocazia să aflu știri de actualitate, din țară și din lume, dar și ceva mai mult de atât: acces la literatura universală, în rubricile cu titlul „Foiața Universului”, uneori chiar trei în

același număr. Un întreg univers ni se dezvăluie în ilustrațiile „Universului”, așezate vizibil, central, pe prima pagină, în fiecare număr al ziarului, și descrise poetic în rubrica

UN SERIAL RADIO UZPR DESPRE PRIMELE

„Ilustrația noastră”, de pe pagina a treia. Ziarul „Cucurigu!” a apărut la București în perioada 18 iulie 1876 – 5 iunie 1877. Primul număr al periodicului a apărut în ziua de „18 Cuptor” 1876 cu mențiunea că „ese o dată pe săptămână”, fără a se preciza ziua exactă a săptămânii. În articolele publicate în numerele din anul 1876 sunt satirizate cu mult umor, numele unor „distingși” aleși liberali, între care Ion Ghica, I.C. Brătianu, Dimitrie Sturza, C.A. Rosetti și alții. Sunt publicate o serie de articole, poeme, ba chiar și fabule, unele scrise de Grigore Alexandrescu, și care nu reprezintă altceva decât o ironie asupra politicianilor români, unde aceștia sunt ilustrați sub forma diferitelor animale domestice și/sau sălbatice. Ziarul abundă în caricaturi, litografiile atent lucrate ce reprezintă „deliciul vizual” al periodicului. Ultimul număr a apărut în 5 iunie 1877, unde este înfierată cu multă ironie întreaga clasă politică liberală, în mod deosebit „patrioții” (sic!) C.A. Rosetti și Dimitrie Brătianu. Umorele cuprins în acest periodic arată faptul că ziarul era unul dintre ziarele de opoziție și că toată pleiada politică nu suferea (prea mult) să fie ridiculizată alt fel decât prin râs. Cititorii, puțini și buni, înțelegeau prin umorul de calitate că „Cucurigu!” reprezenta una dintre vocile opoziției românești într-un context politic complicat pentru țara noastră, atât pe plan intern cât și pe plan extern.

Ziarul „Cucu” a apărut la București, în perioada 18 iunie – 7 octombrie 1884. În primul număr, în cuvântul „Către cititori”, este prezentată orientarea satirică a ziarului ce are ca singur scop „a censura relele deprinderi înrădăcinate în inima societății noastre”. Și chiar întâlnim titluri de articole interesante: „Hora boerească”, „Carte închisă”, „Ciugulituri”, „Farafasticuri”. „Telegraful român” reprezintă un ziar de excepție în peisajul mediatic autohton, cu o apariție neîntreruptă, din 3 ianuarie 1853, până astăzi. Întemeietorul ziarului este Sfântul ierarh Andrei Șaguna, personalitate emblematică a Bisericii strămoșești, conștiința vie a transilvănenilor și ctitor de cultură națională. El și numeroase personalități ale timpului și-au propus drept obiectiv primordial ca acesta să fie un organ de luptă pentru apărarea intereselor naționale, culturale și bisericești ale românilor ortodocși. Răsfoind „Gazeta oficială” de Râmnicu-Sărat, întâlnim curioase cuvinte și exprimări de epocă: „reparația împietririi șoselei”, „una chilă porumb știuleți”, „foi de scoarță”, „1 lin de călcat vin”, „6 glugi de ciocani”, „4 scule tort sucit”, „a se prezenta la concurență în arătata zi de a concura”, „aflarea vitelor furate și prinderea furilor”, „coarne țapoșe cercurii”, „berc de coadă”, „una iapă roaibă închisă”, „pântenoagă de piciorul drept din urmă”, „una oaie albă bucălaie”, „la ambele urechi preducită”.

În „Gazeta Săteanului” de la Râmnicu-Sărat, citim despre cum este delimitată clar Transilvania de

străinătate, despre „înărurirea” descoperirii Americii asupra dezvoltării Europei și despre „Ce așteaptă pe Europa, dacă nu se va pune capăt pustiirii pădurilor” – și sunt subiecte abordate pe la anul 1890. „Curierul de Iași”, apărut în anul 1868, a fost inițial o prezentă mărunță și modestă în arealul ziaristicii românești, o gazetă politică, socială, culturală și buletin oficial al tribunalului din Iași, a cărui valoare și prestigiu ia amploare odată cu sosirea în colectivul redacțional a genialului jurnalist și poet național Mihai Eminescu, jurnalist de excepție, redactor genial, care reușește, cu mijloace materiale reduse și într-un spațiu tipografic restrâns, să ridice prestigiul acestei gazete, prin cronicile și articolele sale, conferindu-i un caracter enciclopedic. Activitatea publicistică ne dezvoltă în persoana sa și pe cronica informat și serios de politică internă și externă. Marele gazetar Mihai Eminescu promovează idei novatoare, valoroase pe tărâmul educațional și cultural. În acest sens, tot avantajul articolelor sale vizează, pe de o parte, susținerea cauzei binelui și interesului național, iar pe de altă parte, ridicarea nivelului educațional și cultural al

neamului românesc. Revista „Convorbiri didactice”, ca „organ al Societății Instituturilor și Institutoarelor din București, pus în serviciul întregului învățământ primar urban și rural din România”, apare lunar, la București, începând din 15 februarie 1895, pentru următoarele două decenii, chiar dacă trecând prin fuziuni, suspendări și reapariții. Încă de la primul număr, scrie despre românii care locuiesc în Rusia, în zona numită Basarabia, sau despre românii din Austro-Ungaria „în număr de aproape cât și în România”. În paginile revistei găsim trimiteri la Edgar Allan Poe, Jacques Bossuet, Cicero, Demostene, sau ne întâlnim cu „Cercul apercipției”, un tablou sinoptic privind fenomenele intelectului, ca bază psihologică a treptelor didactice formale. Revista „Vatra”, în ambele variante, veche și nouă, ne îmbie la meditație și studiu, prin creativitate, originalitate, noutate, prin bogăția ideilor culturale și tematica materialelor, referitoare la tradiție și modernitate, iar pe de altă parte, ne invită să ne descrețim frunțile și să ne relaxăm, printr-un buchet de glume și alte momente vesele. Trei oameni de valoare ai culturii naționale, George Coșbuc, Ioan

Slavici și Ion Luca Caragiale, au contribuit substanțial la creșterea prestigiului revistei „Vatra”, prin activitatea lor scriitoricească și prin atragerea unor colaboratori de renume. Dacă George Coșbuc a fost „creierul” și „sufletul” gazetei, Ioan Slavici s-a ocupat de conducerea și bunul mers al periodicului, iar Ion Luca Caragiale a sprijinit această revistă, prin publicarea de creații personale și traduceri din literatura străină. „Jurnal pentru toți” este o revistă, literară în cea mai mare parte, apărută la București, în a doua jumătate a anului 1879, propunându-și texte din „sfera lucrurilor străine luptelor de toată ziua”, pentru „a procura o distracțiune senină tuturor acelor care, după o zi de muncă și de osteneală, reîntorcându-se în mijlocul familiei ce îi așteaptă, ar dori să își recreze spiritul cu distracțiuni inofensive de care să se poată împărtăși și profita chiar moralmente întreaga familie”. „Jurnal pentru toți”, devenit „Ziar pentru toți” de la cea de a nouăsprezecea sa apariție, este revista literară bucureșteană, bisăptămânală, acoperind opt pagini pe fiecare număr, cu câte un sfert de pagină ca spațiu editorial pentru știri privind viața politico-

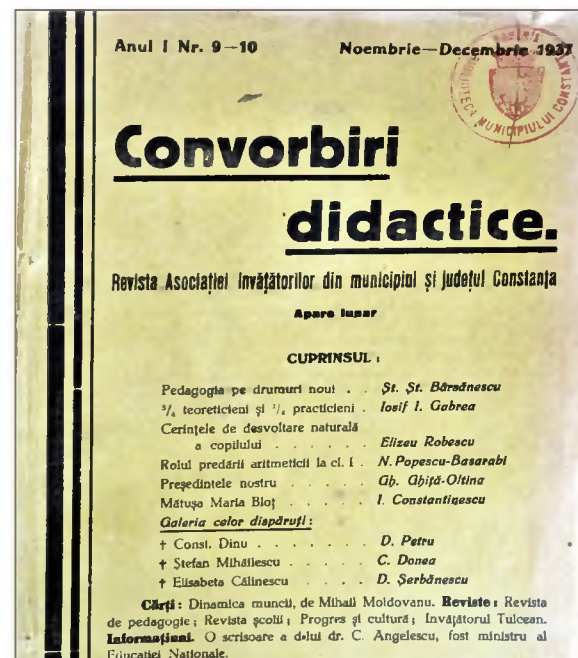
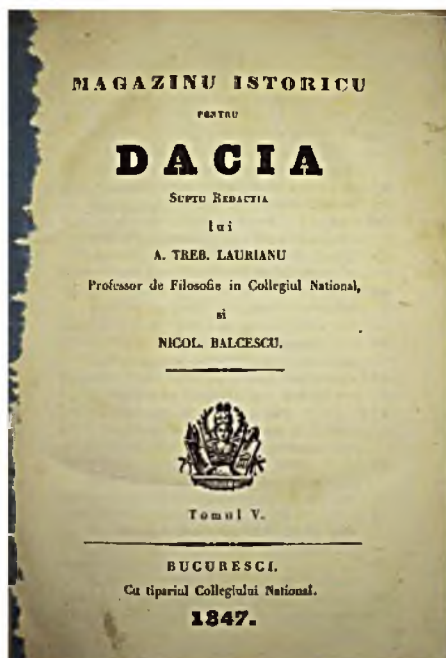
PERIODICE ROMÂNEȘTI

socială a României de la anul 1879. Adresându-se celor care, „obosiți de muncă și de îngrijiri, ar dori în orele lor libere să își odihnească mintea în sfera lucrurilor străine luptelor de toată ziua”, în cele opt pagini literare, propune și câte un sfert de pagină ca spațiu editorial pentru știri privind viața politică externă României, pe la anul 1879 (Kherson, Kharkov, Kabul, Dublin, Bosnia-Herțegovina). „Timpul”, ziar politic, comercial și literar, a apărut într-o primă etapă a existenței sale la București, în perioada 15 martie 1876 – 7 iulie 1924, cu unele sincope. A fuzionat, la un moment dat și cu alte publicații, dobândind și alte nume: „Binele public”, „România”, „Constituționalul”, „Conservatorul”. Aici au activat oameni de excepție: Mihai Eminescu, Ioan Slavici și Ion Luca Caragiale.

Iosif Vulcan a inițiat revista „Familia” în anul 1865, la Pesta, mutând-o la Oradea, în anul 1880, pentru a putea servi mai bine ideii unității naționale. În cuprinsul primului an de apariție, titlurile sunt prezentate cronologic, pe opt categorii: „Portrete și biografii”, „Poesii”, „Istorie, romane și romanuri”, „Articuli instructivi”, „Ilustrațiuni”, „Articuli de petrecere, călătorii și altele”, „Moda și modele de lucruri femeiești”, „Diverse”. Primul număr al revistei propune următoarea structură: un articol omagiator cu titlul „Nicolau Zsiga”, o „trilogia elegică”, prima parte din „Căderea Timișanei”, „Eroina de la Gaëta” și alte texte literare, inclusiv primul fragment dintr-un roman de Alesandre Dumas, apoi ziceri „Despre amor”, „Modele de broderie”, „Revista socială”, secțiunea „Ce e nou?”, știri „Din străinătate” și „Ultimele ore ale unor

persoane renumite”. Revista prezintă cititorilor săi diverse personalități ale vremii: Ioan Popas, Henric Heine, C.A. Rosetti, George Barițiu, Vasile Alecsandri, Frantz Liszt, Al. Papiu Ilarian, Gheorghe Tăutu, Alexandru Sterca-Șuluțiu, Simion Bărnuțiu, Lordul Palmerston, Victor Hugo, Gheorghe Lazăr, Dora d'Istria, Andrei Șaguna, Shakespeare, Aaron Pumnul, Carol I al României, Cervantes, Alexandru Hurmuzachi, Contele de Bismarck, Avram Iancu, Constanța Duca, Matei Millo, Andrei Mureșan, Gustav Doré, Menotti Garibaldi, August Treboniu Laurian, Mihail Kogălniceanu, V.A. Urechia, Alexandru și Bogdan Petriceicu Hasdeu, Rossini, Mihai Pascali, Lamartine, Victor Berlioz, Carol I, Miron Costin, Alexandre Humboldt, Ivan Turgheneff, Principesa Elisabeta, Nicolae Bălcescu, Andrei de Șaguna, Gheorghe Asachi,

Constantin Esarcu, Georgiu Sion, Iosif Vulcan, M. Zamfirescu, Napoleon III, Cezar Boliac, Edgar Quinet, George Sand, A. Treboniu Laurian, Papa Leon XIII, J.J. Rousseau, Edison, Wagner, Pușkin și mulți alții. Portretul lui Mihai Eminescu umple întregă prima pagină a numărului 2 din anul XXI (13/24 ianuarie 1885), iar pe pagina următoare, citim o amplă evocare a poetului. Serialul dedicat publicisticii românești vechi a readus în atenția opiniei publice vreo treizeci de titluri de periodice, în cele cincizeci de podcasturi, până acum, însumând aproximativ zece ore de interviuri accesibile publicului larg pe platforma Podbean – un instrument de ultimă generație pentru crearea și promovarea podcast-urilor. Maria Buturugă

C. BACALBAȘA - BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ

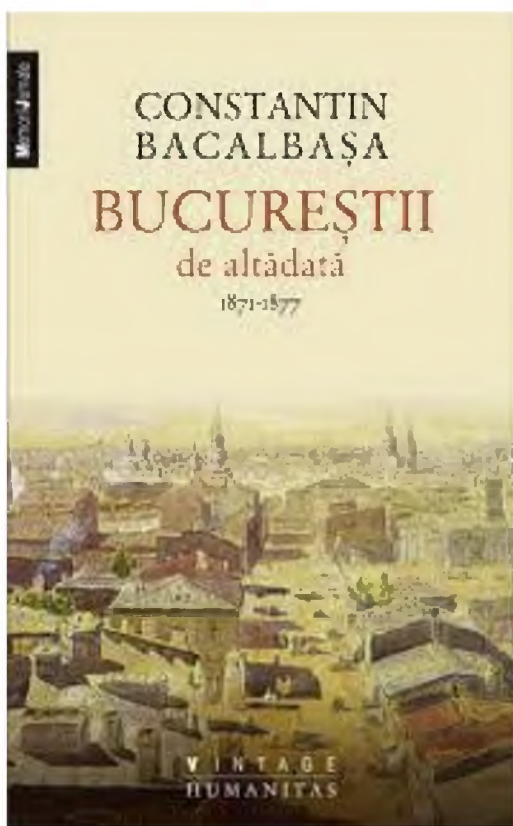
Constantin Bacalbașa s-a născut în București la 21 august/2 septembrie 1856, tatăl său fiind Costache Bacalbașa (șeful poliției din Brăila). Costache Bacalbașa era originar, se pare, din satul Telești, județul Gorj, pe malul drept al râului Bistrița, nu departe de Hobița lui Brâncuși. El s-ar fi numit, la naștere, Telescu, dar ar fi fost adoptat de către un unchi, mai marele băcanilor (bacal-bașa) din Galați de unde provine numele de Bacalbașa, cu rezonanțe turcești. Constantin Bacalbașa a copilărit la Brăila unde a urmat cursurile unei școli elementare, apoi trece la gimnaziul local, înființat în 1871.

În anul 1871 ajunge, însoțit de tatăl său, la București, pentru a urma aici cursurile Liceului Sf. Sava. În anul 1876 s-a înscris la Facultatea de Drept a Universității din București, pe care n-a terminat-o și pe care o părăsește în 1879, pentru a se consacra carierei de ziarist. A colaborat vreme îndelungată la *Drepturile omului*, *Telegraful*, *Epoca*, *Adevărul*, *Dimineața*, *Universul*.

A făcut parte din prima generație de socialiști-militanți români, fiind unul dintre primii studenți bucureșteni care au fost antrenați în mișcare. În anul 1880 Bacalbașa a fost însărcinat să asigure secretariatul revistei socialiste România viitoare, care a apărut la București în decembrie 1880 cu primul număr, probabil unicul. A luat parte la acțiunile de organizare a studențimii din București și a fost printre reprezentanții studenților bucureșteni la primul congres al studenților din România, care a avut loc la Focșani, între 7/19 și 9/21 septembrie 1880, unde a susținut puncte de vedere specifice mișcării socialiste.

Primul volum al *Bucureștilor de altădată*, reunește amintirile lui Constantin Bacalbașa din anii 1871 și zugrăvește unul dintre cele mai amănunțite, mai interesante și mai pline de culoare tablouri ale vieții bucureștene din primii ani ai domniei lui Carol I și din vremea Războiului de Independență. Însemnările lui Bacalbașa pun sub lupă mai cu seamă evenimentele vieții politice a Capitalei – lupte pentru putere, șantaje, intrigi, răz bunări – și ecurile lor în presa vremii, dar nu ocolesc spectacolul pitoresc al vieții mondene; revin anecdote uitate sau de-a dreptul necunoscute.

Adunate una după alta, vreme de mai bine de jumătate de veac, aceste istorii consemnate de C. Bacalbașa sunt cu certitudine unele dintre cele mai prețioase mărturii care dau seamă despre începutul de drum al României moderne.

Ghiță Berbecul, cel mai șmecher locuitor al Bucureștilui de altădată

„Preocuparea mea de căpetenie a fost sa fiu nepărtinitor și veridic. Stilul m-am silit să reprezinte felul în care vorbesc: simplu, limpede, precis și fără înflorituri. Am scris pentru ca să informez și pentru ca lumea să mă înțeleagă. A doua preocupare mi-a fost să nu spun neadevăruri. Negreșit, nu am pretențiunea să fi înregistrat toate faptele petrecute de la 1870 la 1914, fără să fi uitat pe unele. Memoria unui om, chiar completată cu consultări ulterioare de documente ale vremurilor, are slăbiciunile ei firești. De aceea [...] lipsuri trebuie să fie în volumul pe care îl pun acum sub ochii cititorului, neadevăruri însă nu. Faptele, câte le-am înregistrat, mi le-a pus la îndemână numai memoria, dar actele autentice, cât și stabilizarea cronologică mi le-au procurat colecțiile ziarelor din răstimpul acestor 55 de ani. nici o îndoială, deci, asupra veridicității. Sunt un povestitor. Astfel, n-am avut altă grijă decât să scriu

adevărul asupra trecutului, fiind cât mai complet despre fapte și cât mai nepărtinitor despre oameni.“

În 1871 Constantin Bacalbașa sosește în capitala toropită de arșiță, în care viața își urma cursul ei patriarhal: «Dâmbovița necanalizată, joasă, murdară, trecea tot mai jos de Biserica Domnița Bălașa, însă albia ei era mai apropiată de strada Carol... Acolo era și un vad de unde luau sacagiii apa, iar noi, elevii, ne scăldam vara. Cheiul Damboviței nu exista, gradina Bisericii Domnița Balașa nu exista, spitalul și ospiciul nu erau clădite, Palatul de Justiție nu exista...» – aceasta este scena cu care se deschid *Bucureștii de altădată*, amintiri savuroase pe care va începe să le încredințeze tiparului în foiletonul ziarului „Adevărul” peste exact o jumătate de veac, în noiembrie 1921.

Romanul despre vechiul București

înfățișează istoria și anecdotică ei într-o manieră accesibilă celor mai largi cercuri de cititori.

Deosebit de hazlie este *Povestea lui Ghiță Berbecul*. Ghiță era un berbec mare, dintr-o rasă asiatică, iar în scurt timp a devenit un *personaj* vestit în Capitală. Tot orașul îi știa năravul lui Ghiță Berbecul, foarte inteligent, care se prezenta la ore fixe în diferite locuri din zona centrală și nu uita niciodată unde trebuia să fie. Iată ce ne spune Constantin Bacalbașa: „Dimineața nu lipsea de la oarecare cafenele unde clienții îi dădeau capete de cornuri, bucățele de zahăr și cafea cu lapte în farfurioare. La ora 12:00, fără greș, intra în gangul Bisericii Crețulescu, urca scările (...), și intra în sala de mâncare a atelierului Casei de croitorie a dnei Briol. Cum îl zăreau, lucrătoarele îl chemau să îl hrănească. Ghiță Berbecul era petrecerea de un ceas a fetelor. La ora 2:00 precis, era la Senat (...), la peronul din Bulevard, și primea defileul senatorilor. Mai târziu era la Cafeneaua Union din Strada Regală, iar seara se așeza lângă un rahagiu care, în toate serile, își instala taraba cu zaharicale pe Calea Victoriei. (...)”

Femeile care circulau își treceau toate mâinile prin lâna bogată a berbecului, după cum multe din ele îi cumparau câte un rahat sau o altă hazarică. În cele din urmă, Ghiță Berbecu, care căzuse în darul fumatului, devenise un stricat și jumătate. Mare amator de dovleac copt, după cum mărturisea la rându-i scriitorul Radu D. Rosetti, Ghiță Berbecu era spaima vânzătorilor ambulanti, la vederea cărora batalul adopta o poziție de atac. Dacă negustorul îi dădea porția, Ghiță devenea prietenos și mai cerea o porție; dacă nu i se da nimic, se repezea și arunca tava-n sus, cu coarnele. *Ghiță Berbecul* a fost și numele unei reviste în care Constantin Bacalbașa a publicat sub pseudonimele „Bacon” și „Radu Tandara” și care a avut un impact deosebit, după cum mărturisea scriitorul, „până la căderea regimului liberal, în 1888”.

Gabriela Dumitrescu

TEZAU Foaie a
Bibliotecii Academiei Române.
Calea Victoriei Nr. 125,
Sector 1, București
COLEGIUL DE REDACȚIE
Redactor șef:
Petre Mihai Băcanu
Redactori:
Gabriela Dumitrescu,
Lorența Popescu,
Oana Lucia Dimitriu,
Luminița Kövari,
Carmen Albu
Tehnoredactare/Prezentare grafică:
Hașegan Ștefan Dumitru
Gabriela Dumitrescu

Tezaur (București)
ISSN 2784 – 062X ISSN-L 2784 – 062X